

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В РЕАЛІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

ADAPTATION OF FOREIGN EXPERIENCE OF PRIMARY EDUCATION IN THE REALITIES OF UKRAINIAN SCHOOL

У статті досліджується процес адаптації зарубіжного досвіду початкової освіти в реаліях української школи як один із важливих аспектів у процесі формування сучасної системи освіти відповідно до тенденцій світового освітнього суспільства й загальнонавчаних міжнародних та європейських стандартів. Установлено, що початковий рівень освіти є основним етапом шкільного навчання, де закладається фундамент для формування особистості майбутнього громадянина. Визначено, що українська початкова школа буде успішною за таких умов, коли до неї прийде умотивований, творчий, відповідальний учитель. Установлено, що з імплементацією реформи «Нова українська школа» в кожній початковій школі підвищиться якість навчання, зокрема посилиться увага до вивчення іноземних мов. Проаналізовано цикли початкової освіти в Україні, які поділяються на дві фази: основна фаза 1 (перший і другий класи) зосереджена на адаптації до школи за допомогою гри, тоді як друга фаза (третій і четвертий класи) акцентована на розвитку відповідальності й незалежності. Проаналізовано досвід початкової освіти у Фінляндії, Сполучених Штатах Америки, Польщі, Болгарії, Німеччині й Канаді для його адаптації в реаліях української школи. Зазначено, що початкова школа у Фінляндії – шестирічна, її метою є формування особистості дитини як відповідального члена суспільства. Розглянуто дев'ять основних принципів початкової фінської освіти, такі як: принцип рівності, принцип безкоштовності, принцип індивідуального підходу, принцип практичності, принцип довіри вчителю, принцип волонтерства, принцип самостійності, принцип гнучкості й принцип збалансованості. Визначено, що польська початкова освіта робить акцент на соціалізації та інтеграції дитини, яка сприймається як маленький громадянин і член місцевої громади. Установлено, що початкова освіта в Сполучених Штатах Америки акцентує на мистецтві спілкування, тому таке вміння прищеплюється в початковій школі, а в Болгарії – зосереджена на емоційному інтелекті, де вчителі приділяють увагу розвитку емпатії учнів, навчають розуміти емоції та те, як вони впливають на вчинки людей. На основі аналізу канадської системи початкової освіти вбачаємо за необхідність включення в українську навчальну програму додаткових дисциплін для загального розвитку особистості учнів початкової школи.

Ключові слова: зарубіжний досвід, початкова освіта, Нова українська школа.

The paper studies the process of adaptation of foreign experience of primary education in the realities of Ukrainian school as one of the important aspects in the process of forming a modern education system in accordance with global educational society and generally accepted international and European standards. It is established that the initial level of education is the main stage of schooling, which lays the foundation for the formation of the personality of the future citizen. It is determined that the Ukrainian primary school will be successful, under such conditions, when a motivated, creative, responsible teacher comes to it. It is established that with the implementation of the reform "New Ukrainian School" in each primary school will improve the quality of education, in particular, increase attention to learning foreign languages. The cycles of primary education in Ukraine are divided into two phases: the main phase 1 (first and second grades), which focuses on adaptation to school through play, while the second phase (third and fourth grades) focuses on the development of responsibility and independence. The experience of primary education in Finland, USA, Poland, Bulgaria, Germany and Canada is analyzed for its adaptation in the realities of the Ukrainian school. It is established that the primary school in Finland is six years old, the purpose of which is to form the child's personality as a responsible member of society. Nine basic principles of Finnish primary education are analyzed, such as the principle of equality, the principle of freeness, the principle of individual approach, the principle of practicality, the principle of teacher trust, the principle of volunteering, the principle of independence, the principle of flexibility and the principle of balance. It is determined that Polish primary education emphasizes the socialization and integration of a child who is perceived as a small citizen and a member of the local community. It has been found that primary education in the US focuses on the art of communication, so this skill is mastered in primary school, and in Bulgaria the focus is on emotional intelligence, where teachers focus on students' empathy, understand emotions and how they affect people's actions. Based on the analysis of the Canadian primary education system, we see the need to include in the Ukrainian curriculum additional disciplines for the overall development of the personality of primary school students.

Key words: foreign experience, primary education, New Ukrainian school.

УДК 373.31:37.04-053
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/2.4>

Степаненко О.К.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри
соціально-гуманітарної освіти
Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської
обласної ради»

Бондаренко В.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії та методики
дошкільної та початкової освіти
Миколаївського обласного інституту
підсудипломної педагогічної освіти,
заступник директора з мистецької
роботи Комунального закладу
«Березівський мистецький ліцей»

Попелишин Ю.П.,
аспірант кафедри педагогіки і методики
дошкільної та початкової освіти
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У всьому світі основною цільовою функцією в системі освіти вважається ефективна діяльність закладів освіти та якість наданих освітніх послуг. Через сучасні цивілізаційні виклики, трансформації в політичному, економічному й культурному житті українського

суспільства, загострення конкуренції в усіх сферах діяльності важливим вектором державної політики є реформування освіти з урахуванням європейських пріоритетів.

Нині однією з визначальних реформ у сфері освіти є створення Нової української школи, яка покликана сформувати цілісну, всебічно розвинену особистість з активною життєвою позицією,

здатну змінювати навколишній світ, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж усього життя. Особлива роль у реалізації реформи належить початковій освіті, яка має як прямий, так і опосередкований вплив на попередній і наступні рівні освіти та є базою для входження дитини в соціокультурний та освітній простір, орієнтований на формування ключових і предметних компетентностей, котрі необхідні для подальшого успішного навчання та самореалізації особистості. З огляду на викладене початкова освіта повинна сприймати й упроваджувати нові ідеї раніше й активніше інших ступенів загальної середньої освіти.

Сучасні освітні перетворення актуалізують ґрунтовне вивчення, осмислення та творче використання вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду. Особливо важливим у такому контексті є звернення до подій другої половини ХХ – початку ХХІ ст., які спричинили позитивні зрушення в сучасній початковій освіті, стимулювали пошук і розвиток нових підходів до навчання молодших школярів, тому актуальним є дослідження особливостей адаптації зарубіжного досвіду початкової освіти в реаліях української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми. Тематику адаптації зарубіжного досвіду початкової освіти в реаліях української школи досліджує значна кількість науковців. Зокрема, наукові праці А. Романчук, А. Штурби, В. Кременя, Г. Розлуцької, М. Скиби, Н. Височанської, О. Полоховської, О. Михайлової, Ф. Андрушкевича, Ф. Хаса, Ю. Павлюк присвячені аналізу особливостей організації навчання в початкових класах у країнах світу й перспективам їх запровадження в український освітній простір для забезпечення якісної освіти й ефективної діяльності закладів початкової освіти.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на велику кількість оригінальних і змістових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених із досліджуваної проблематики, необхідно зазначити, що практично відсутні роботи, присвячені сучасній специфіці адаптації зарубіжного досвіду початкової освіти в реаліях української школи.

Метою роботи є дослідження процесу адаптації зарубіжного досвіду початкової освіти в реаліях української школи. Для досягнення мети визначено такі завдання:

- 1) у загальних рисах проаналізувати розвиток початкової освіти в реаліях Нової української школи;
- 2) проаналізувати зарубіжний досвід початкової освіти;
- 3) визначити основні характеристики й складові частини зарубіжного досвіду початкової освіти для адаптації в реаліях української школи.

Під час проведення дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи

дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення та системно-структурний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Початковий рівень освіти є основним етапом шкільного навчання, адже саме тут закладається фундамент для формування особистості майбутнього громадянина. Початкова освіта покликана забезпечити подальше формування та всебічний розвиток дитини, цілеспрямовано виявити й розвинути її здібності в різних видах діяльності, створити умови для повного опанування базового рівня освіти й здатності навчатися впродовж усього життя [1, с. 180–181].

Основною метою впровадження компетентнісного навчання в українських школах є виховання громадянина з активною життєвою позицією, тому важливо проаналізувати позитивний досвід країн, які досягли значних успіхів в оновленні навчального процесу початкової школи відповідно до сучасних вимог, для адаптації досвіду в реаліях української школи. Для того, щоб сформувані в учнів уміння вчитися, раціонально здобувати знання, важливо розвивати в них цілий комплекс різноманітних організаційних та інтелектуальних навичок, які забезпечують самостійність у навчанні [2, с. 62].

Згідно з Концепцією Нової української школи зазначено, що українська початкова школа буде успішною за таких умов, коли до неї прийде вмотивований, творчий, відповідальний учитель, який постійно працює над особистим розвитком, який зможе розробляти власні авторські навчальні програми, самостійно обирати підручники, методи, стратегії, способи й засоби навчання в початковій школі [3].

Головна роль учителя початкової школи – не надавати здобувачам освіти готові знання, а навчити їх здобувати, формуючи в їхній особистості наполегливість, цілеспрямованість, бажання та здатність учитися самостійно, з інтересом і задоволенням. Спільна робота вчителя та учнів початкової школи нині – це не пояснення та запам'ятовування, а пошук істини, життєвих цінностей і смислів в умовах навчального діалогу, співробітництва й взаєморозуміння [4, с. 7].

Докорінні зміни й інновації відбуваються в системі початкової освіти України. Українські першокласники з 1 вересня 2018 року навчаються за новим Державним стандартом початкової освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 [5]. Стандарт розроблено в рамках реформи «Нова українська школа» відповідно до Закону України «Про освіту», що визначає основні вимоги до початкової освіти в країні [6]. М. Скиба зазначає, що Нова українська школа працює на основі педагогіки партнерства, яка ґрунтується на спілкуванні, взаємодії та співпраці між учителем, учнем і батьками [7].

З імплементацією реформи «Нова українська школа» в кожній початковій школі підвищиться

якість навчання, зокрема посиляться увага на вивчення іноземних мов. Навчання буде організовано за єдиним стандартом, а предмети поглибленого рівня не будуть введені в навчальну програму. Це відбуватиметься для того, щоб уникнути соціальної сегрегації та відбору дітей у молодшому шкільному віці.

В Україні початкове навчання починається у віці шести років і триває чотири роки. Далі цикл поділяється на дві фази: основна фаза 1 (перший і другий класи) зосереджена на адаптації до школи за допомогою гри, тоді як друга фаза (третьий і четвертий класи) акцентована на розвитку відповідальності й незалежності (див. рис. 1). Діти приймаються до школи відповідно до місця їх проживання, кожна школа обслуговує певний район і гарантує місце для всіх дітей шкільного віку, які проживають у районі. Навчальна програма містить читання, письмо, математику, фізичну культуру, природу, мистецтво й музику. Завершуючи четвертий клас, учні складають державний іспит, який оцінює успішність з української (або іншої рідної мови), читання та математики [8].

Після закінчення початкової школи освітні результати кожного учня повинні відповідати стандартам, встановленим для початкової школи. Загальнодержавне підсумкове оцінювання учнів початкової освіти проводитиметься виключно з метою оцінювання якості навчальної діяльності в школах і проводитиметься педагогічним колективом школи. У початковій школі, а також у гімназії чи ліцеї не буде «годинних» спецкурсів чи предметів, а в одному класі буде не більше 8 обов'язкових предметів [9].

Оскільки процес реформування сфери освіти триває, а фахівці, які займалися розробкою проекту й новим Державним стандартом початкової освіти [5], орієнтувалися на західні моделі, у відділі початкової освіти Інституту педагогіки відзначили, що враховували досвід Фінляндії, США, Польщі, Болгарії, Німеччини й Канади [10, с. 101].

Початкову школу у Фінляндії дитина починає відвідувати із семи років [11]. Основні цінності початкової освіти базуються на фінській культурі, історії, яка є частиною скандинавської та європейської спадщини. Школярів навчають відновлювати, оцінювати й зберігати свою спадщину. Навчання базується на повазі до прав людини, містить прагнення до правди, людяності й справедливості. Нині

обов'язкова освіта регулюється законом, який набрав чинності в 1998 році.

Початкова школа у Фінляндії шестирічна. Перші шість років дітей навчає один класний керівник, який викладає всі або більшість предметів. Упродовж наступних трьох років за навчання відповідають учителі-предметники. Метою початкової освіти у Фінляндії є формування особистості дитини як відповідального члена суспільства. У загальноосвітній системі особлива увага приділяється знанням і вмінням, необхідним у повсякденному житті [12]. Існує дев'ять основних принципів початкової фінської освіти:

1. Принцип рівності:

а) рівність шкіл. Проявляється в рівному забезпеченні всіх шкіл країни обладнанням, однаковій системі освіти й пропорційному фінансуванню;

б) рівність суб'єктів. У Фінляндії негативно ставляться до занять із поглибленим вивченням тієї чи іншої дисципліни, тому всі предмети викладаються однаково;

в) рівноправні батьки. Питання про соціальний статус і професію батьків учителі можуть порушувати лише в крайніх випадках, а опитування такого типу заборонені;

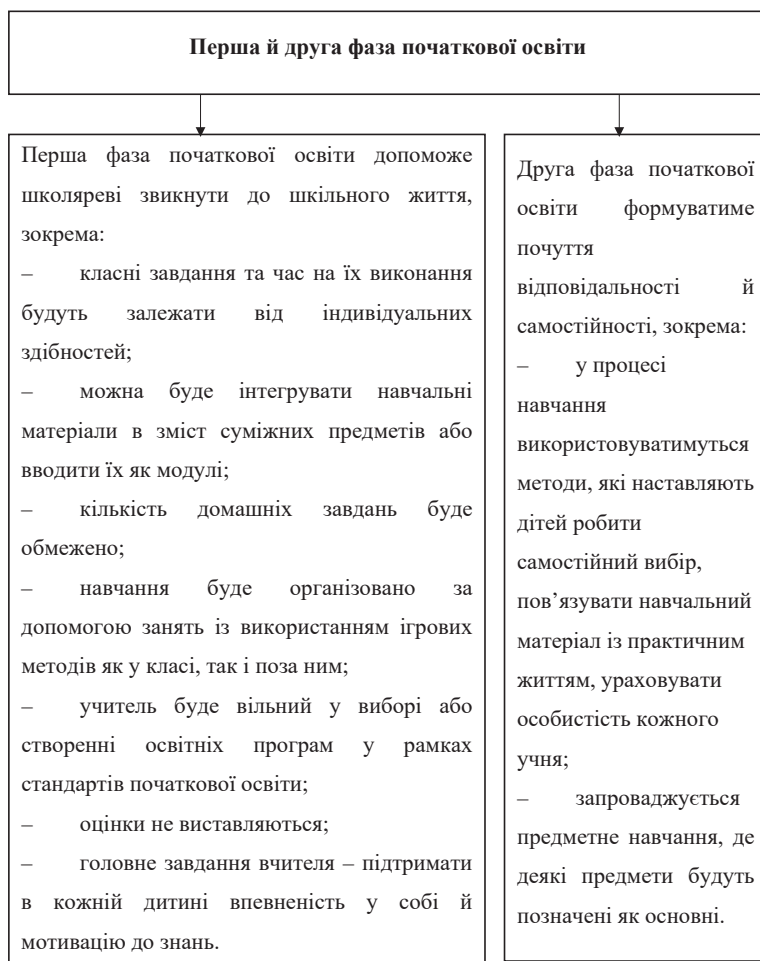

Рис. 1. Перша й друга фаза початкової освіти

Примітка: сформовано автором на основі джерела [9].

г) рівність учнів. Фінські учні не поділяються на «хороших» чи «поганих», немає поділу на класи відповідно до їхніх уподобань чи навичок, усі діти мають рівні права в школі;

г) рівноправність учителів. Учителі повинні бути неупередженими до своїх учнів та об'єктивно оцінювати кожного, тому в них не повинно бути ніяких «улюбленців»;

д) рівність дорослих і дітей. Уже в першому класі дітей знайомлять з їхніми правами й пояснюють їх, відзначають, в яких ситуаціях можна поскаржитися соціальним працівникам. Це дає змогу батькам зрозуміти, що їхня дитина – це особистість, яку вони повинні поважати.

2. Принцип безкоштовності. У Фінляндії безкоштовна не тільки освіта, а й все, що пов'язано з навчальним процесом: підручники, канцтовари, ноутбуки, планшети й інші навчальні матеріали; екскурсії, музеї; харчування, шкільний транспорт. Крім того, будь-який збір батьківських коштів заборонений.

3. Принцип індивідуального підходу. Для кожного учня створюється окрема програма, починаючи від підбору підручників і закінчуючи переліком завдань для розв'язання в класі й вдома. Протягом одного уроку різні учні можуть виконувати різні завдання з певної теми. У другій половині дня фінські учні отримують додаткові заняття від своїх викладачів. У Фінляндії діє так зване корекційне навчання, яке допомагає учням краще засвоювати матеріал. Така система дуже корисна для дітей, які не мають схильності до певних галузей науки, мають труднощі з вивченням рідної фінської мови чи її запам'ятовуванням або проблеми з дисциплінарною поведінкою (учням, яким важко навчатися, надаються безкоштовні послуги репетиторів; формуються групи з 5–6 осіб з окремих предметів для тих, хто відстає; формується додатковий клас для першокласників без шкільної готовності).

4. Принцип практичності – головне правило навчання. У школі дітей навчають того, що їм потрібно в житті (наприклад, діти освоюють музичні інструменти, роблять меблі й прилади, навіть виготовляють десерти для кафеєтеріїв). Також у фінських школах немає такого поняття, як іспит.

5. Принцип довіри вчителю. У Фінляндії немає різноманітних перевірок і методичних консультацій. У країні існує єдина система освіти й, відповідно, однакові рекомендації для вчителів, які на власний розсуд вибирають, як навчати.

6. Принцип волонтерства є важливою складовою частиною фінської освіти.

7. Принцип самостійності. Основна роль школи – навчити дитину самостійності. Замість нав'язування формул учням учителі показують, як розв'язувати свої проблеми за допомогою довідників, калькуляторів, Інтернету тощо. На уроках вчителі не розкривають нових тем – все є в підручнику, де учні мають самостійно знаходити

й виокремлювати інформацію. Також вчителі не втручаються в особисті конфлікти між учнями, вони дозволяють їм розібратися самостійно.

8. Принцип гнучкості. Гнучкість підходів у початковій освіті:

1) до стандартизації, що передбачає творче впровадження національного навчального плану на місцевому рівні;

2) до адаптації навчання до потреб учнів конкретної школи;

3) сприяння творчому навчанню;

4) гнучкий план переходу від викладання певної дисципліни до обговорення загальних проблем і розвитку критичного мислення.

9. Принцип збалансованості. Баланс у початковій освіті визначається:

1) в освітній політиці з політикою різних державних секторів;

2) у центральному й місцевому рівнях управління освітою;

3) в оцінюванні учнів школи й механізмах їх контролю [13, с. 190–191].

3 Фінляндії для себе Україна адаптувала такий досвід: скасування домашнього завдання для учнів 1-го класу, а в наступних класах регламентовано виконання домашнього завдання в часі (2 клас – 45 хвилин, 3 клас – 70 хвилин, 4 клас – 90 хвилин); заборонено задавати домашнє завдання на вихідні, свята й канікули; 20% резервного часу з усіх предметів і варіативні предмети в 3–4-х класах. Також шкільні програми в початковій освіті України за новими стандартами стали більш дитиноцентрованими, як у фінській системі освіти.

Дослідивши польську початкову освіту, ми встановили, що вона робить акцент на соціалізації та інтеграції дитини, яка сприймається як маленький громадянин і член місцевої громади. У початковій школі учень повинен скласти цілісну картину світу, країни й батьківщини, через що навчання в перші три роки реалізується без розподілу на дисципліни, а навчальний матеріал для дітей подається відповідно до підпорядкованості одній темі. Учні в першому класі виконують великий обсяг домашніх завдань у безкоштовних групах продовженого дня. Навчальні заклади для кращої соціалізації та адаптації учнів початкових класів організовують навчальні поїздки й регулярні екскурсії на декілька днів. У початковій школі в Україні досвід Польщі імплементується в таких аспектах: інтеграція курсу «Я досліджую світ»; акцентується на розумінні книг, виразності читання, а не на його швидкості й темпі [14, с. 34–36].

Початкова освіта в США акцентує на мистецтві спілкування, тому таке вміння прищеплюється в початковій школі, де вчителі зосереджують увагу на забезпеченні усної та письмової комунікації в школярів. Учні навчають формулювати й відстоювати власну позицію, ефективно комунікувати,

презентувати власну індивідуальність, легко вливатися в колектив і бути цікавим співрозмовником.

У початковій школі в Болгарії акцентується на емоційному інтелекті, вчителі приділяють увагу розвитку емпатії учнів, наставляють розуміти емоції та те, як вони впливають на вчинки людей. У початкових класах обов'язковою процедурою є обійми з учителем при вході до школи, а також педагог не має права пройти повз дитину, яка плаче, він повинен її втішити. Тому прогресивний досвід у початковій освіті в США й Болгарії становить значний науковий інтерес для адаптації в реаліях української школи.

Установлено, що на освітні реформи в Україні значний вплив мали сучасні тенденції в початковій освіті Німеччини, яка пройшла шлях реформ в освіті, що базуються на компетентнісному підході й задовольняють вимоги сучасного європейського освітнього суспільства. Так, німецький учений Франк Гасс визначає компетентнісний підхід на уроці як опанування учнями різного роду вмій, які нададуть їм змогу в майбутньому діяти ефективно в ситуаціях професійного, особистого й суспільного життя [15].

Прогресивний досвід канадської системи освіти в початковій школі становить значний науковий інтерес для впровадження в Україні, оскільки освітня система Канади за результатами PISA посідає 8 місце й вважається однією з найкращих освітніх систем у світі [16].

Початкові школи в Канаді прагнуть підтримувати якісне навчання, надаючи кожному учню можливість навчатися так, як це найкраще відповідає його особистим потребам. Навчальна програма в Канаді розроблена так, щоб сприяти всім учням розкрити свій потенціал за допомогою програми навчання, яка є послідовною, актуальною та відповідною до вікової категорії. Навчальна програма визнає, що нині й у майбутньому учні повинні бути критично грамотними для того, щоб синтезувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення, грамотно вести комунікацію в незмінній глобальній спільноті. Навчальна програма визнає, що потреби учнів різноманітні, і допомагає молодшим школярам розвивати знання, навички й перспективи, необхідні їм для того, щоб стати поінформованими, продуктивними, турботливими, відповідальними, здоровими й активними громадянами у власних громадах та у світі [17].

Як на початковому рівні, так і на середньому рівні структура систем освіти в Канаді змінюється відповідно до провінції чи території. Початкова освіта є обов'язковою для кожної провінції та розпочинається у віці 6–8 років. У Квебеку початкова школа триває шість років, а в Онтаріо й Нью-Брансвіку – вісім років. На північно-західних територіях країни останні 2 роки початкової освіти називають середніми за загальношкільною

шкалою. Навчальні програми для початкових шкіл визначаються провінційними чи територіальними органами освіти та, як правило, містять математику, мистецтво й мови, науку й техніку й фізичне виховання. У всіх провінціях перехід від одного класу до наступного й від початкової до середньої школи здійснюється на основі зданих предметів, а не стандартизованих іспитів. Натомість перехід від одного класу до наступного й розміщення учнів формується на розсуд окремих шкіл [18].

З імплементацією Концепції Нової української школи учні початкових класів отримують щосеместрово свідоцтво досягнень, де зафіксовано рівень успіхів школярів. Саме практика Канади стосовно імплементації звіту про успішність Report Card стала основою для впровадження детальної звітності в українську систему освіти. Однак система звітності про успішність учнів в Україні досі перебуває на етапі становлення, тому досвід Канади має значний потенціал для покращення системи оцінювання [19, с. 371].

Кожна провінція Канади має свій підхід до Report Card, однак основні характеристики спільні для всіх. У провінції Онтаріо передбачені такі типи звітних сертифікатів, як Elementary Progress Report Card та Elementary Provincial Report Card, які різняться для 1–6 класів і 7–8 класів.

Сертифікат звітності про початковий прогрес передбачає дві сфери, які доповнюються індивідуально в кожній школі. У першій частині розміщують основну інформацію про бачення школи, навчальні цілі й очікування від випускників. А у другій – інформацію про бажані засоби школи для спілкування з учнями та їх батьками впродовж року (запити на бесіду з учителем / батьками, коментарі учнів і батьків, план дій, цілі учня та примітки про молодшого школяра). Вагомою інформацією також є визначення прогресу учнів, який вчитель може вказувати відповідно до такої шкали: прогресує з труднощами; добре прогресує; дуже добре прогресує. У початкових школах у Канаді сертифікат звіту про початкові успіхи учні отримують 1 раз на рік між 20 жовтня та 20 листопада навчального року.

Окрім сертифікатів звітності про початковий прогрес передбачені сертифікати провінційних звітів (Elementary Provincial Report Card), які відбивають усі досягнення учнів відповідно до очікувань навчальної програми (їх оцінки) і вміння та навички, які були засвоєні молодшим школярем. Провінційні сертифікати видаються двічі на рік і підсумовують успіхи за півріччя. Перша картка охоплює період із вересня по січень / лютий навчального року, а друга – видається наприкінці червня.

Цікавим аспектом провінційних звітів для впровадження в українську освіту є зазначення успіхів учнів не лише у вимірі оцінок за здобуті знання, а й оцінення вмій і навичок школярів у межах

таких категорій, як відповідальність, організованість, самостійна робота, співпраця, ініціативність і саморегуляція.

У сертифікаті звітності щодо прогресу учнів учитель залишає свій відгук щодо «сильних сторін» і «наступних кроків для вдосконалення» відповідно до всіх зібраних даних методом спостереження. А в провінційній картці звітності вчитель описує ті ж самі дані, однак детальніше й відповідно до кожного предмета. Якщо в учнів із певних курсів були інші вчителі, то вони також можуть залишати свої коментарі в провінційних картках звітності.

Таким чином, сертифікат (картка звітності) про початковий прогрес і провінційні сертифікати звітності забезпечують чітку й детальну інформацію про успіхи й досягнення учнів відповідно до визначених у навчальній програмі стандартів.

В українській системі освіти розпочався процес видозмінення свідоцтва успішності молодшого школяра, зокрема також додані поля для додаткових характеристик учня. Досвід канадської системи оцінювання, а саме Report Card, є об'єктом праці подальших досліджень із метою їх впровадження в українську освітню систему.

Рада міністрів освіти Канади представила глобальні компетенції, які ґрунтуються на міцному фундаменті математичної та мовної грамотності й покликані підготувати учнів до непередбачуваного й складного майбутнього зі швидкозмінними соціальними, економічними, політичними, екологічними питаннями й проблемою технологічних умов життя [20].

На 105-му засіданні Ради міністрів освіти Канади у 2016 році було представлено шість

Таблиця 1

Компетенції для початкової школи в Канаді й Україні

Компетенції для початкової школи в Канаді	Компетенції для початкової школи в Україні
1. <i>Критичне мислення та розв'язання проблем</i> – стосуються розв'язання складних питань шляхом обробки й аналізу інформації для прийняття обґрунтованих суджень і рішень.	1. <i>Спілкування державною мовою</i> (і рідною мовою, якщо вона відрізняється). Здатність у мовленні й письмі висловлювати й інтерпретувати ідеї, думки, почуття, факти й погляди: слухаючи, говорячи, читаючи, пишучи й використовуючи мультимедіа.
2. <i>Інновації, творчість і підприємництво</i> – передбачають здатність перетворювати ідеї в дії для задоволення потреб громади.	2. <i>Спілкування іноземними мовами</i> . Уміння адекватно розуміти поняття, подані іноземною мовою, висловлювати як у мовленні, так і письмово ідеї, думки, почуття, факти й погляди.
3. <i>Співпраця</i> – передбачає взаємодію когнітивних, міжособистісних і внутрішньоособистісних компетентностей, необхідних для ефективної та етичної участі в командах.	3. <i>Математична компетентність</i> . Культура логічного й алгоритмічного мислення. Уміння використовувати математичні (числові й геометричні) методи для вирішення практичних завдань у різних сферах діяльності.
4. <i>Спілкування</i> – передбачає отримання та вираження сенсу тематики в різних контекстах і для різних аудиторій і цілей.	4. <i>Основні компетентності в природничих науках і технологіях</i> . Уміння застосовувати наукові методи для спостереження, аналізу, формулювання гіпотез, збору даних, проведення експериментів та аналізу їх результатів.
5. <i>Глобальна громадськість і сталість</i> – передбачають роздуми над різноманітними світоглядними поглядами й перспективами, розуміння та розв'язання екологічних, соціальних та економічних проблем, які мають вирішальне значення для життя в сучасному світі.	5. <i>Інформаційно-цифрова компетентність</i> передбачає впевненість і критичну оцінку у використанні інформаційно-комунікаційних технологій для виробництва, дослідження, обробки й обміну інформацією на робочому місці, суспільстві й в особистому спілкуванні.
6. <i>Уміння самостійно вчитися, Формування усвідомленості й самовпевненості</i> – означає усвідомлення та прояв свободи дій у процесі навчання, включаючи розвиток здібностей, що забезпечують мотивацію, наполегливість, стійкість і саморегуляцію.	6. <i>Уміння вчитися впродовж життя</i> . Здатність шукати й оволодівати новими знаннями, здобувати нові навички, організовувати навчальний процес шляхом ефективного управління ресурсами й інформаційним потоком, оцінювати власні навчальні досягнення та вчитися протягом усього життя.
	7. <i>Ініціативність і підприємливість</i> . Здатність генерувати й реалізовувати нові ідеї та ініціативи з метою підвищення як власного соціального статусу й добробуту, так і розвитку суспільства й нації в цілому.
	8. <i>Соціальна й громадянська компетентності</i> . Уміння працювати з іншими для досягнення результатів, запобігання та вирішення конфліктів і здобуття компромісів.
	9. <i>Обізнаність і самовираження усфері культури</i> . Уміння цінувати предмети мистецтва, формувати власні художні смаки, самостійно висловлювати ідеї, переживати почуття до витворів мистецтва.
	10. <i>Екологічна грамотність і здорове життя</i> . Здатність розумно й раціонально використовувати природні ресурси в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища в житті й здоров'ї людини, а також здатність і готовність вести здоровий спосіб життя.

Примітки: сформовано автором на основі джерела [20; 21].

ключових компетенцій для початкової школи, а згідно з Концепцією Нової української школи вона надає дещо іншу класифікацію та визначення 10 ключових компетенцій (див. табл. 1).

Таким чином, у контексті модернізації освіти в Україні й реформування початкової освіти досвід Фінляндії, США, Польщі, Болгарії, Німеччини й Канади може стати прикладом для наслідування. Вивчення досвіду інших країн має на меті допомогти побудувати освітній процес так, щоб початкова школа стала місцем, де зросте свідомий, активний, розумний, здоровий громадянин. Тому запозичення позитивних аспектів стосовно формування початкової освіти за умови подальшого реформування законодавства про освіту України доцільне.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що в умовах інтенсифікації інтеграційних процесів впровадження та адаптація зарубіжного досвіду початкової освіти в реаліях української школи набуває все більшої актуальності. Установлено, що важливість розвитку галузі освіти й послідовна державна освітня політика сконцентрована на отриманні якісно нового результату у сфері початкової освіти, який відповідав би стану й тенденціям світового освітнього суспільства й загальновизнаним міжнародним та європейським стандартам.

Державна освітня політика повинна реалізовуватися поетапно на основі використання досвіду Канади як країни з високим рівнем освіти й досвіду Фінляндії, США, Польщі, Болгарії та Німеччини для формування якісної початкової освіти. На першому етапі реалізації державної освітньої політики необхідно послідовно визначити нагальні проблеми в системі функціонування початкових шкіл та управління якістю початкової освіти, а на другому етапі – імплементувати вдосконалену нормативно-правову базу в дійсність задля надання якісних освітніх послуг.

Виявлено, що сучасна українська школа як соціально-педагогічна система покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які відповідали б цілям розвитку особистості й сучасним вимогам суспільства. Початкова школа повинна допомогти учням опанувати технології створення життя, сприяти умовам для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації та інтеграції в соціокультурний простір. Тому перед початковою школою стоять важливі завдання навчити дітей грамотно обирати свій життєвий шлях, ураховуючи здібності й можливості.

Отримані результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення системи початкової освіти в реаліях української школи на основі адаптації зарубіжного досвіду, що дасть змогу стимулювати освітню діяльність, підвищити рівень надання освітніх послуг населенню та покращити поточну якість початкової освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Романчук А.І. Актуальні проблеми реформування початкової освіти України в сучасних умовах. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 140. С. 180–185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2018_140_24 (дата звернення: 10.01.2022).
2. Shturba A. Review of pan-canadian global competencies in the context of the reforming of primary education in Ukraine. *Pedagogy and Education Management Review*. 2021. No. 2. P. 60–67. URL: <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-2-60> (дата звернення: 10.01.2022).
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.01.2022).
4. Кремень В.Г. Підготовка вчителя в умовах переходу загальноосвітньої школи на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання. *Вища школа*. 2003. № 1. С. 3–11.
5. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2022).
6. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.01.2022).
7. Скиба М.В. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. 20 червня 2019 р. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-tayak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/> (дата звернення: 10.01.2022).
8. Friedman O., Trines S. Education in Ukraine. 2019. *WENR* : web-site. URL: <https://wenr.wes.org/2019/06/education-in-ukraine> (дата звернення: 10.01.2022).
9. The New Ukrainian School. Conceptual principles of secondary school reform. 2016 / Ministry of education and science of Ukraine. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf> (дата звернення: 10.01.2022).
10. Павлюк Ю.А., Височанська Н.С., Розлуцька Г.М. Екстраполяція особливостей організації зарубіжного досвіду у національну початкову освіту. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи* : матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачєво, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020. С. 99–102.
11. Trade Union of Education, OAJ. Education in Finland. 2021. URL: <https://www.oaj.fi/en/education/> (дата звернення: 10.01.2022).
12. Organization for Economic Cooperation and Development. Education. 2021. URL: <https://www.oecd.org/education/> (дата звернення: 10.01.2022).

13. Polohovska O., Mykhailova O. The development of primary education in Finland. *Theory and Practice of Teaching Foreign Languages. All-Ukrainian student scientific Internet-conference*, April 1–6, 2020. Zhytomyr: IFZSU, 2020. P. 190–192.

14. Андрушкевич Ф.Г. Інновації в польській та українській освіті як наслідок підписання європейських освітніх декларацій (порівняльний аналіз). *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2011. № 2. С. 32–40.

15. Хас Ф. Дидактика англійської мови. Традиція – інновація – практика : навчальні матеріали. 2006. 355 с.

16. PISA 2018 Results. Combined executive summaries. 2019. Volume I, II & III. *OECD*. URL: https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf (дата звернення: 10.01.2022).

17. The Ontario curriculum grades 1–8. Health and physical education. Ontario. 2019. URL: <https://assets-us-01.kc-usercontent.com/fbd574c4-da36-0066-a0c5-849ffb2de96e/db4cea83-51a1-458d-838a-4c31be56bc35/2019-health-physical-education-elementary-PUBLIC.pdf> (дата звернення 10.01.2022).

18. Mingyue C. Education in Canada. 2017. *WENR* : web-site. URL: <https://wenr.wes.org/2017/09/education-in-canada> (дата звернення 10.01.2022).

19. Попелишин Ю.П. Особливості організації навчання у початкових класах Канади та перспективи їх запровадження в український освітній простір. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути* : тези доповідей II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 17–18 серпня 2020 р. *Педагогічні науки*. Дніпро, 2020. С. 370–372.

20. Council of Ministers of Education, Canada. Pan-Canadianglobalcompetencies.2017. URL: https://static1.squarespace.com/static/5af1e87f5cfd79c163407ead/t/5c6597f353450a15233b6e7c/1550161912721/Pan-Canadian+Global+Competencies+Backgrounder_EN.pdf (дата звернення: 10.01.2022).

21. Навчальні програми для 1–4 класів. Програми Нової української школи. 2021 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 10.01.2022).